

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОСВІТНЬО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР РДГУ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ПОЧАТКОВОЇ, ІНКЛЮЗИВНОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ПЕДАГОГА

МАТЕРІАЛИ

**ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ Е-КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

**«ОСВІТА І ВИХОВАННЯ
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ:
ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

23 – 24 ЖОВТНЯ 2024 РОКУ

РІВНЕ

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ТА КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Сорочинська Тетяна,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методик початкової освіти;

Уштик Іванна,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Нині, в складних умовах війни постає потреба у загостренні уваги педагогів на формуванні світоглядних орієнтирів молодших школярів, на їх психоемоційному стані, здатності до стресостійкості, а також надання дітям можливості вільного творчого розвитку. З огляду на це, сучасні уроки мистецтва повинні мати насамперед арттерапевтичну мету. Такі уроки варто ретельно продумувати, обираючи ефективні форми і методи роботи. Вчитель має створювати комфортну безпечну атмосферу та здоров'язберігаюче освітнє середовище, і пам'ятати, що саме цей вік дитини багатий на приховані можливості індивідуального розвитку, які варто вчасно помічати і підтримувати, тим більше в непростих умовах сьогодення. У період молодшого шкільного віку в дітей починають формуватися особистісні життєві навички, інтелектуальні та комунікативні вміння, які є необхідними для подальшого успішного життя та навчання, самостійного засвоєння і осмислення навчального матеріалу, для розвитку пізнавальних сил і творчих здібностей.

Ставлення особистості до себе, до інших людей, до оточуючого світу, до культури – провідні цінності, які є базовими в моделюванні змісту шкільної програми з мистецтва. Цілісність мистецької освіти в межах початкової школи створюється на основі світоглядних концепцій. Світогляд розуміється як максимально узагальнений духовний феномен, будова якого складається з таких компонентів як: погляди, знання, уявлення, поняття, оцінки, ідеали,

позиції, принципи, переконання. Вони регулюють духовно-творчу активність особистості, детермінують її ставлення до життя: світу природи, культури, суспільного буття, до людей і самого себе [5]. Світогляд школярів, разом із його художньо-естетичною підсистемою, є складним утворенням, поєднанням результатів шкільної та неформальної освіти (родина, ЗМІ тощо). Масол Л. М. у своїй авторській концепції поліцентричної художньої інтеграції виділяє три групи інтеграторів, які об'єднують відповідні сфери розвитку дитини: духовно-світоглядні, естетико-мистецтвознавчі, психолого-педагогічні [там само].

На першому етапі, коли учні активно сприймають художні образи, творять їх самостійно або у взаємодії з іншими, виявляють власну позицію, здійснюють творчий відбір художніх засобів, художньо-творча діяльність здобувачів початкової освіти ефективно впливає на розвиток їхньої емоційної сфери, у тому числі емоційного інтелекту, сприяє формуванню художньо-образного, критичного, інших видів мислення, виховує художню потребу, естетичні почуття тощо. *На другому етапі* навчання у дітей активно розвивається пам'ять, увага, уява, фантазія. Отже, практична діяльність учнів на уроках мистецтва репрезентує дві взаємопов'язані складові – сприймання (аналіз-інтерпретацію) та творення мистецтва.

Сприймання й осмислення навколишньої дійсності – основа формування світогляду дитини та розвитку її творчих здібностей. У зв'язку зі зміною освітнього середовища (через війну), важливою складовою в організації освітнього процесу займає майстерність вчителя, який має максимально зосередити увагу (майстерно відволікти від негативних думок) й залучити усіх учнів до комунікації та розв'язання різноманітних творчих завдань.

Відомою сферою педагогічної творчості сучасного вчителя є використання різноманітних видів інтеграції художніх знань учнів, починаючи з міжпредметних зв'язків [3]. Інтегроване навчання, це коли діти одночасно працюють із картами, слухають музику, роздивляються твори мистецтва, живопису, графіки і скульптури, переглядають фільми тощо. За допомогою такої багатоаспектної міжпредметної інтеграції відбувається формування

світогляду й всебічне сприйняття матеріалу за принципом «бачу, чую і творю», тобто здійснюється системний підхід та доступність подачі складних тем. Такий проєкт дає вчителю інструментарій, що дозволяє творити на уроках мистецтва, формувати в учнів ключову компетентність «Уміння вчитися» [1].

На відміну від монопредметного викладання мистецтва інтегровані курси мають додаткові рсзрви для нарощування мистецьких знань, світоглядних орієнтирів та уявлень учнів, зростання їх художньої складності, гнучкості, духовно-світоглядної та емоційно-естетичної насиченості. Це відбувається завдяки інтегративним технологіям, що передбачають кількісне збільшення та якісне збагачення порівнянь, аналогій, стимулювання міжсенсорних асоціацій, розширення діапазону художньо-естетичних узагальнень [2]. Водночас, на уроках мистецтва ефективно застосовувати технології інтерактивного навчання, як от: особистісно-зорієнтовані, інтегративні, ігрові, розвивальне, проблемне навчання, критичне мислення, основою яких є спілкування.

З-поміж низки інтерактивних методів, доцільних для організації аналізу-інтерпретації творів мистецтва, високу ефективність має фасилітована дискусія як одна з форм педагогічного спілкування, яка полягає у колективному обговоренні проблеми, що має на меті колегіально наблизити аудиторію до результату (знаходити рішення, відкривати нові ідеї) за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів фасилітатора [5] (вчителя). Ця технологія спрямована на розвиток уміння учнів спостерігати, розмірковувати про зміст художніх творів, що стає можливим завдяки багатозначності образів мистецтва, їх здатності пробуджувати різні думки.

Переваги навчання за технологією фасилітованої дискусії такі: учні вчаться мислити; формується звичка до використання пильного спостереження як засобу збагачення й поглиблення розуміння; формуються вміння висловлювати гіпотезу і аргументувати власну думку (наводячи в докази спостереження); атмосфера фасилітації надихає на відвертість, гнучкість і роздуми про можливість інших варіантів, а також на те, щоб переглянути,

доповнити або змінити свою позицію, почувши новий вагомий аргумент чи глибше поміркувавши; розвиваються навички спілкування, в міру того, як мова дітей стає більш описовою і вони висловлюють свої версії та обмінюються думками зі своїми друзями; фасилітована дискусія сприяє закріпленню духу співпраці, так як у групі відбуваються вільні обговорення – фактично, дітям удається знаходити рішення складних питань у процесі спільного пошуку [4].

Отже, в сучасних умовах уроки мистецтва в початковій школі насамперед повинні мати арттерапевтичну мету. Їх варто ретельно продумувати, обираючи ефективні форми і методи роботи для формування світогляду та розвитку комунікативних здібностей молодших школярів. Застосування вище запропонованих мистецько-педагогічних технологій вирізняються високою щільністю і швидким темпом. Зазвичай вони прораховані до секунд. Програма таких проєктів досить насичена і надзвичайно цікава для дітей молодшого шкільного віку завдяки використанню спеціальних методик, технологій навчання, різноманітних технік, засобів наочності, ілюстрованим, аудіо- та відеоматеріалам, іграм, танцювальним рухам і музичним паузам. Процес навчання при цьому стає захоплюючим та сприяє формуванню й розвитку комунікативної та інших компетентностей через пізнання і осягнення мистецтва, що є надважливим в складних умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Інтегроване навчання: тематичний і діяльнісний підходи (Ч. 1). URL: <https://nus.org.ua/articles/integrovane-navchannya-tematichnyj-i-diyalnisnyj-pidhody-chastyna-1/> (дата звернення 19.09.2024).
2. Інтерактивні художньо-педагогічні технології – фундамент методики викладання мистецтва. URL: <https://studfile.net/preview/5775043/page:23/> (дата звернення 29.09.2024).
3. Масол Л. М. Інтеграція... (Поліцентрична інтеграція змісту загальної мистецької освіти). *Мистецтво та освіта*. Теорія художньої освіти та виховання. 1(95), 2020. С. 20 – 27.